

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) PERVAZIVNÍ VÝVOJOVÉ PORUCHY

- ◉ Historie
- ◉ Terminologie. Autismus - z řeckého slova autos - sám.
- ◉ Projevy jsou velmi různorodé, kvalitativní postižení ve třech oblastech (tzv. triáda příznaků, 70.léta minulého st. Lorna Wingová):
komunikace,
sociální interakce,
představivost-imaginace.
- ◉ Etiologie-není ještě přesně známa, spolupůsobením různých příčin (endogenní, exogenní), genetické faktory, změny v metabolismu, ve funkci určitých částí mozku.

POVINNÉ OKRUHY

Osnova

- 1. Vývoj a změny přístupů k dětskému autismu, demografické charakteristiky.
- 2. Charakteristické projevy, deficity a chování.
- 3. Popis jednotlivých poruch autistického spektra.
- 4. Diagnostika poruch autistického spektra.
- 5. Diferenciální diagnostika.
- 6. Intervence u osob s poruchou autistického spektra.
- 7. Edukace jedinců s autismem, povinnost školní docházky.
- 8. Metoda strukturovaného učení, Teacch program.
- 9. Klíčové oblasti rozvoje.
- 10. Poradenství.
- 11. Organizace pro podporu osob s autismem.
- 12. Péče o osoby s autismem v zahraničí.

POVINNÁ LITERATURA

Literatura

povinná literatura

- ADAMUS, P., VANČOVÁ, A. A LÖFFLEROVÁ, M. Poruchy autistického spektra v kontextu aktuálních interdisciplinárních poznatků. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. 1. 175 s. ISBN 978-80-7464-957-8.
- BARTOŇOVÁ, Miroslava. Students with Intellectual Disability in Inclusive Education Settings. Brno: Masaryk University, 2014. ISBN 978-80-210-6817-9.
- BAZALOVÁ, Barbora, 2011. Poruchy autistického spektra: teorie, výzkum, zahraniční zkušenosti. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5781-4.
- BAZALOVÁ, Barbora, 2012. Poruchy autistického spektra v kontextu české psychopedie. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5930-6.
- THOROVÁ, Kateřina, 2016. Poruchy autistického spektra. Rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0768-9.

HISTORIE

- ◉ Dávná historie
- ◉ Samotný termín autismus (z řeckého autos = sám) poprvé použil švýcarský psychiatr Eugen Bleuler v roce 1911, při popisu psychopatologie schizofrenie (JELÍNKOVÁ 2001)
- ◉ První, kdo se zabýval autismem z výzkumného hlediska, byl vídeňský pedagog Theodor Heller. Ve své práci z počátku 20. století popisuje tzv. „infantilní demenci.“ Nyní se tato porucha nachází v MKN-10 pod názvem „Jiná dezintegrační porucha v dětství.“

HISTORIE

- Druhou, a vůbec nejznámější prací, která je považována za základní dílo v oblasti **pervazivních vývojových poruch (z angl. Pervasive Developmental Disorders - PDD)**, je práce amerického psychiatra rakouského původu **Leo Kanner** *Autistická porucha afektivního kontaktu* z roku 1943. Ve své práci sleduje 11 pacientů, kteří nejsou schopni sociální interakce s jinými lidmi, mají potíže s verbální komunikací a reakcí na „*některé běžné podněty z okolí a obsedantní touhou po neměnnosti, přičemž některé schopnosti (mechanická paměť) zůstávaly dobře zachovány.*“

HISTORIE

- Zhruba ve stejné době rakouský psychiatr **Hans Asperger (1944)**, nezávisle na Kannerovi, rozpoznal vzorec abnormálního chování u skupiny adolescentů, který se rozhodl nazvat **autistickou psychopatií**, což je abnormalita osobnosti.

Jelikož Asperger psal během válečných let německy, jeho práce s detailními klinickými deskripcemi je méně známá a nebyla plně pochopena.

HISTORIE

- Rok 1949 - Mezinárodní kongres speciální pedagogiky v Amstrodamu, v přednášce Hans Asperger na téma „Obraz a sociální hodnocení autistických psychopatií“ popisuje odlišnosti tohoto syndromu a Kannerova autismu.

Z dnešního pohledu můžeme říci, že Leo Kanner se zabýval problematikou osob s těžším autistickým postižením a Hans Asperger lehčím.

Pojem autistická psychopatie byl nahrazen poprvé v roce 1981 britskou lékařkou Lornou Wingovou termínem Aspergerův syndrom (Asperger zemřel v roce 1980).

HISTORIE

- ◉ Na konci první poloviny 20. století „byla hlavním terapeutickým proudem psychoanalýza, která se stala také základem mylného vysvětlení příčin autismu i zvolených léčebných postupů.“
Psychoanalýza je soubor psychologických teorií a psychoterapeutická metoda léčby psychických problémů. Vychází z díla Sigmunda Freuda (1856-1939).
- ◉ Výsledkem psychoanalytických interpretací autismu byly rozvrácené rodiny, kde si rodiče vzájemně kladli za vinu postižení svého dítěte. (strana 40, text Thorová)

HISTORIE

- V dalších letech se objevila teorie, že autismus vzniká na základě nedostatků v citové oblasti. Odborníci se tehdy domnívali, že jedince s autismem není možné vzdělávat a že nejsou schopni normální komunikace se svým okolím.
- ***„Rodiče byli považováni za hlavní příčinu vzniku této poruchy. Děti byly odebírány z rodin a umíst'ovány do zařízení, zatímco probíhala terapie s rodiči, především s matkami dětí.“***

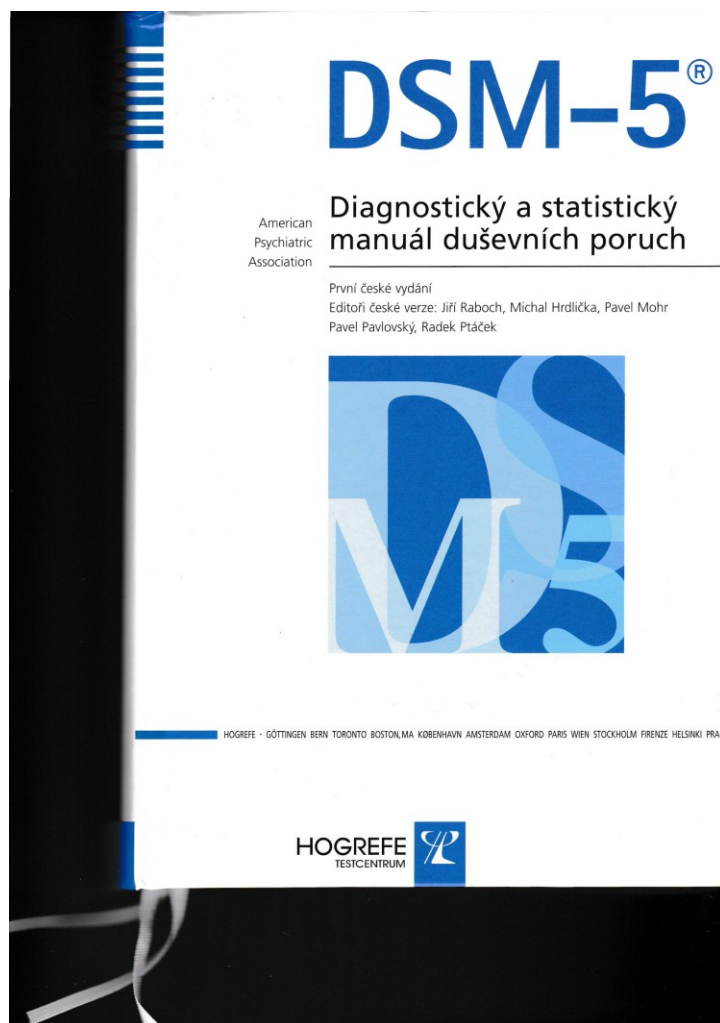
HISTORIE

- Teprve v **sedmdesátých letech minulého století** se objevilo několik prací, které vymezily autismus oproti schizofrenii z hlediska klinických příznaků, průběhu i rodinné anamnézy. Několik dekád trvalo, než odborníci přišli na to, že autismus a schizofrenie mají úplně jiné příznaky.
- V DSM-III se poprvé objevuje *„samostatná skupina nemocí nazvaná pervazivní vývojové poruchy, která byla charakterizována jako narušení vývoje mnohočetných základních psychologických funkcí*. Tato definice platí dodnes.

HISTORIE

- ◉ **Diagnostický a statistický manuál mentálních poruch (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, zkratka **DSM**)** je mezinárodně používaná příručka Americké psychiatrické společnosti Americké psychiatrické společnosti (APA) pro klasifikaci a statistiku mentálních poruch.

DIAGNOSTICKÝ A STATISTICKÝ MANUÁL MENTÁLNÍCH PORUCH

HISTORIE

- ◉ Diagnostický a statistický manuál (DSM) je americká národní klasifikace mentálních poruch, na rozdíl od Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN, ICD) je však podrobnější a konkrétnější, takže se používá jako rozšíření a doplnění její psychiatrické části.
- ◉ Původně vznikla pro potřeby statistiky a srovnávání psychiatrických diagnóz, mimo jiné pro potřeby americké armády.
- ◉ Poprvé vyšla roku 1952, DSM-III (1984) ovlivnil i 10. revizi MKN (1992), verze DSM-IV vyšla roku 2000, v roce 2013 vyšla verze DSM-5.

HISTORIE

- ◉ Již v 60. letech minulého století začínají odborníci hledat jiné příčiny vzniku autismu. V roce 1964 americký psycholog Bernard Rimland odmítá teorii o rodičovské vině a ve své knize definuje autismus jako neurobiologickou poruchu organického původu.
- ◉ Vznikají výzkumné týmy (1967 The Autismus Research Institute), rodičovské asociace (Velká Británie 1962, USA 1965).
- ◉ V roce 1983 vznikla mezinárodní nezisková organizace zabývající se problematikou PAS, sdružuje evropské národní a regionální organizace (podpora, časopisy, konference).

HISTORIE

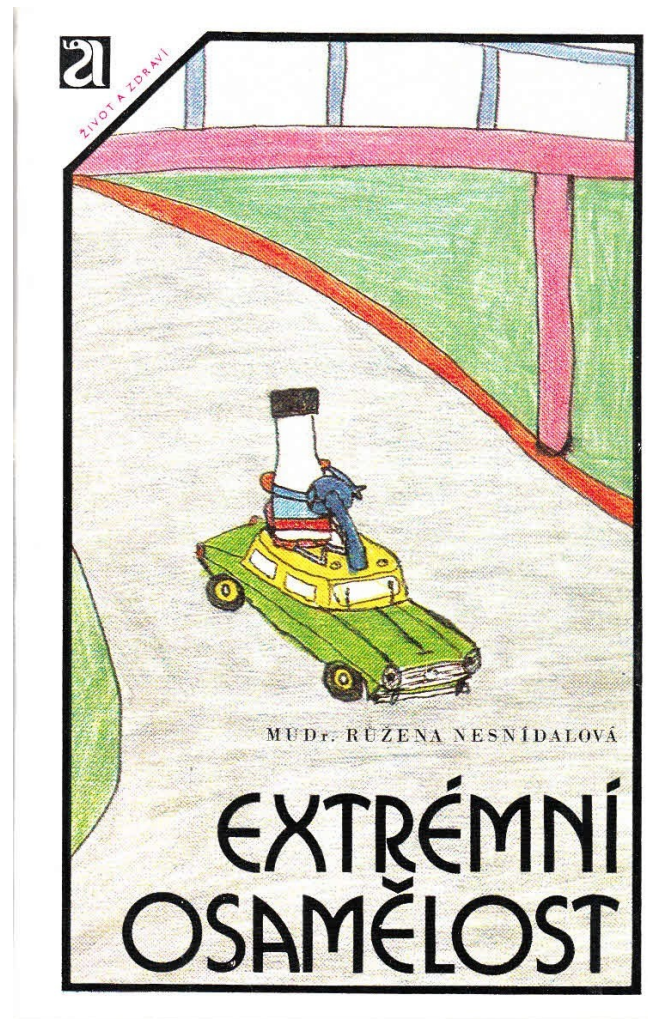
- ◉ Začátkem 70.let v Severní Karolíně vzniká první státní program na pomoc dětem s PAS - TEACCH program - model pro péči o osoby s PAS
- ◉ Zásady a filozofie programu
  - Individuální přístup k dětem
  - Aktivní generalizace dovedností - prostupnost školního a domácího prostředí
  - Úzká spolupráce s rodinou
  - Integrace autistických dětí do společnosti
  - Přímý vztah mezi ohodnocením a intervencí
  - Pozitivní přístup i dětem s problematickým chováním, aktivní snaha o pedagogickou intervenci vedoucí k zlepšení chování

HISTORIE

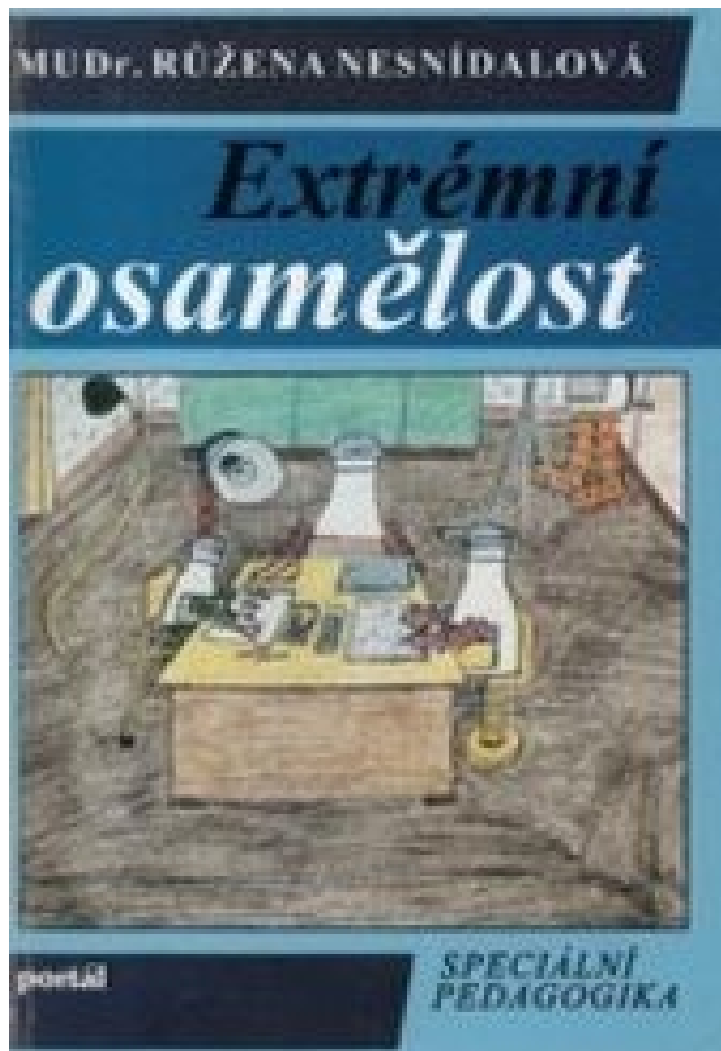
- ◉ 80. a 90. léta minulého století - problematika se zaměřuje na příčiny vzniku PAS. Vzniká mnoho teorií, které jsou postupně upravovány a slučovány.
- ◉ Koncem 90. let se objevila tkz. střevní teorie, v důsledku trojkombinace očkování (zarděnky, spalničky příušnice - 13.až 18. měsíc) může dojít k zánětu tenkého a tlustého střeva, toxiny se dostávají do krve a poškodí mozek, tak vznikne autismus. Hypotézu tohoto vzniku zkoumalo mnoho výzkumných týmů, ale nikdy nebyla potvrzena.

HISTORIE ČR PŘED ROKEM 1990

NOVÉ VYDÁNÍ V ROCE 1994

HISTORIE ČR PO ROCE 1990

Knihy - informace pro koho?

1994

- NESNÍDALOVÁ, Růžena. *Extrémní osamělost. 2.*, opr. a dopl. vyd. Praha: Portál, 1994. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-024-3.
- VOCILKA, Miroslav. *Výchova a vzdělávání autistických dětí: pro učitele speciálních škol. 1.vyd.* Praha: Septima, 1994. ISBN 80-85801-33-7.
- NOVOTNÝ, Radomír a Miroslav VOCILKA. *Sborník 1. národní konference s mezinárodní účastí na téma autismus konané dne 12. června 1993 v Praze.* Praha: Septima, 1994. ISBN 80-85801-17-5.

HISTORIE ČR PO ROCE 1990

1995

- ◉ VOCILKA, Miroslav. *Autismus a možnosti výchovné praxe: [pro učitele speciálních škol a vychovatele ústavů sociální péče pro mentálně postiženou mládež]*. 1. vyd. Praha: Septima, 1995. ISBN 80-85801-58-2.

1996

- ◉ VOCILKA, Miroslav. *Autismus: [metodická příručka pro učitele speciálních škol a vychovatele ústavů sociální péče pro mentálně postiženou mládež]*. Praha: Tech-market, 1996. ISBN 80-902134-3-X.

1997

- ◉ DOMAN, Glenn J. *Jak pečovat o vaše postižené dítě: kniha, která přinesla naději tisícům dětí*. V Olomouci: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-390-X.
- ◉ SACKS, Oliver. *Antropoložka na Marsu: sedm paradoxních příběhů*. Vyd. 1. Překlad Alena Čechová. Praha: Mladá fronta, 1997. ISBN 80-204-0635-2.
- ◉ SCHOPLER, Eric a Gary B MESIBOV. *Autistické chování*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-133-9.

HISTORIE ČR PO ROCE 1990

1998

- GILLBERG, Christopher a Theo PEETERS. *Autismus - zdravotní a výchovné aspekty: výchova a vzdělávání dětí s autismem*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-201-7.
- NOVOTNÁ, Věra a Bente Gad JOHANSEN. *Děti s autizmem a speciálně pedagogická péče o ně: výběr z knihy "Pedagogika - Autizmus" od Bente Gad Johansenové*. 1. vyd. Praha: Parta, 1998. ISBN 80-85989-48-4.
- PACLT, Ivo a Jakub FLORIAN. *Psychofarmakoterapie dětského a dorostového věku*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-506-8.
- PEETERS, Theo. *Autismus: od teorie k výchovně-vzdělávací intervenci*. 1. čes. vyd. Praha: Scientia, 1998. ISBN 80-7183-114-X.
- SCHOPLER, Eric, Robert Jay REICHLER a Margaret LANSING. *Strategie a metody výuky dětí s autismem a dalšími vývojovými poruchami: příručka pro učitele i rodiče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-199-1.

1999

- JELÍNKOVÁ, Miroslava. *Autismus I. Problémy komunikace dětí s autismem*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 1999.
- SCHOPLER, Eric. *Příběhy dětí s autismem a příbuznými poruchami vývoje: výchova a vzdělávání dětí s autismem: [jak řešit problémy dětí v rodině i ve škole]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-202-5.

HISTORIE ČR PO ROCE 1990

2000

- ◉ JELÍNKOVÁ, Miroslava. *Autismus II. Problémy v sociálních vztazích dětí s autismem*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2000.
- ◉ MENTZOS, Stavros. *Rozumíte sami sobě?: neurotické zpracování konfliktů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-366-5.

2001

- ◉ JELÍNKOVÁ, Miroslava. *Vzdělávání a výchova dětí s autismem*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-042-0.

2002

- ◉ JELÍNKOVÁ, Miroslava. *Autismus VI. Diagnostika a možnosti korekce chování u klientů s autismem*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2002.

HISTORIE ČR PO ROCE 1990

2003

- ◉ HADDON, Mark. *Podivný případ se psem*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-541-X.
- ◉ KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Autismus VII. Diagnostika poruch autistického spektra*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2003.

2004

- ◉ HRDLIČKA, Michal (ed.). *Dětský autismus: přehled současných poznatků*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-813-9.
- ◉ JELÍNKOVÁ, Miroslava. *Autismus VIII: pedagogicko-psychologické hodnocení a výchovně vzdělávací strategie u žáků s autismem*. 1. vyd. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2004. ISBN 80-86856-00-3.
- ◉ NEWMAN, Sarah. *Hry a činnosti pro vývoj dítěte s postižením: rozvoj kognitivních, pohybových, smyslových, emočních a sociálních dovedností*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-872-4.
- ◉ SROKOVÁ, Eva a Pavla OLŠÁKOVÁ. *Autismus ve školní praxi*. Ostrava: Montanex, 2004. Ze zkušeností pedagogů speciálních škol a zařízení. ISBN 80-7225-144-9.

HISTORIE ČR PO ROCE 1990

2005

- ◉ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých: cesta k soběstačnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7367-041-0.
- ◉ JELÍNKOVÁ, Miroslava. *Autismus VIII: pedagogicko-psychologické hodnocení a výchovně vzdělávací strategie u žáků s autismem*. 1. vyd. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2004. ISBN 80-86856-00-3.
- ◉ KAUFMAN, Barry Neil. *Son-Rise: zázrak pokračuje*. 2. vyd. Bratislava: Vlado Mokrání, 2005. ISBN 80-969237-8-1.

HISTORIE ČR PO ROCE 1990

2006

- ◉ BEYER, Jannik a Lone GAMMELTOFT. *Autismus a hra: příprava herních aktivit pro děti s autismem*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7367-157-3.
- ◉ MARTINKOVÁ, Michaela. *Chlapec, který myslí v obrazech a vyjadruje sa kresbou, alebo, Sprevádzanie malého nadaného autistu*. 1. slovenské vyd. Bratislava: Európa, 2006. Šimon. ISBN 80-89111-21-1. (slovensky)
- ◉ MESIBOV, Gary B. *Individualizované hodnocení a terapie dětí s autismem a dětí vývojově postižených*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006. ISBN 80-86878-35-X.
- ◉ RICHMAN, Shira. *Výchova dětí s autismem: aplikovaná behaviorální analýza*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7367-102-6.
- ◉ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.
- ◉ VERMEULEN, Peter. *Autistické myšlení*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1600-3.
- ◉ VILÁŠKOVÁ, Dagmar. *Strukturované učení pro žáky s autismem: (s přihlédnutím k postižení zraku a mentální retardaci)*. 1. vyd. Praha: Septima, 2006. ISBN 80-7216-233-0.

HISTORIE ČR PO ROCE 1990

2007

- BONDY, Andy a Lori FROST. *Vizuální komunikační strategie v autismu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2053-1.
- ČADILOVÁ, Věra, Hynek JŮN a Kateřina THOROVÁ. *Agrese u lidí s mentální retardací a s autismem*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-319-2.
- ČADILOVÁ, Věra a Zuzana ŽAMPACHOVÁ. *Specifika vzdělávání dětí, žáků a studentů s Aspergerovým syndromem*. Vyd. 1. Praha: IPPP - Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2007. ISBN 978-80-86856-36-0.
- DE CLERCQ, Hilde. *Mami, je to člověk, nebo zvíře?: myšlení dítěte s autismem*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-235-5.
- MCGOVERN, Cammie. *Oční kontakt*. Vyd. 1. V Praze: Knižní klub, 2007. ISBN 978-80-242-1916-5.
- PÁTÁ, Perchta Kazi. *Mé dítě má autismus*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2185-9.
- STAFFOVÁ, Zuzana: *Canisterapie a autismus*. in Zooterapie ve světle objektivních poznatků. České Budějovice: DONA s. r. o.; ZSF Jihomoravské Univerzity, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.
- THOROVÁ, Kateřina. *Výjimečné děti: Aspergerův syndrom: [informační příručka]*. 2. vyd. Praha: APLA, c2007. ISBN 978-80-254-6341-3.

HISTORIE ČR PO ROCE 1990

2008

- ◉ BĚLOHLÁVKOVÁ, Lucie a Eva GNANOVÁ. *Podporované zaměstnávání pro lidi s Aspergerovým syndromem: [informační příručka]*. Praha: APLA, c2008. ISBN 978-80-254-6340-6.
- ◉ ČADILOVÁ, Věra a Zuzana ŽAMPACHOVÁ. *Strukturované učení: vzdělávání dětí s autismem a jinými vývojovými poruchami*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-475-5.
- ◉ EMERSON, Eric. *Problémové chování u lidí s mentální retardací*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-390-1.
- ◉ GILLBERG, Christopher a Theo PEETERS. *Autismus - zdravotní a výchovné aspekty: výchova a vzdělávání dětí s autismem*. Vyd. 3. Překlad Miroslava Jelínková. Praha: Portál, 2008. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-498-4.
- ◉ GOTTLIEB, Daniel. *Dopisy Samovi: dědečkova vyprávění o lásce, ztrátě i darech života*. Vyd. 1. Praha: Beta, 2008. ISBN 978-80-7306-328-3.
- ◉ HLADKÁ, Lenka a Alena PAVLIŠTÍKOVÁ. *Struktura a strukturované úkoly pro děti s autismem*. Vyd. 1. Proboštov: Ladislav Pavlišník, 2008. ISBN 978-80-254-2356-1.
- ◉ JAMES, I. *Aspergerův syndrom: mimořádní lidé - mimořádné výkony*. Překlad Václav Petr. Praha: Triton, c2008. ISBN 978-80-7387-099-7.
- ◉ LAWSON, Wendy. *Život za sklem: osobní výpověď ženy s Aspergerovým syndromem*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-389-5.
- ◉ PÁTÁ, Perchta Kazi. *Mé dítě má autismus: příběh pokračuje*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2683-0.

HISTORIE ČR PO ROCE 1990

2009

- ◉ DRDOVÁ, Martina. *Žiju s autistou*. Praha: Tribun EU, 2009.
- ◉ DUBIN, Nick. *Šikana dětí s poruchami autistického spektra*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-553-0.
- ◉ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých: cesta k soběstačnosti*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-499-1.
- ◉ MAKOVCOVÁ, Jana. *Maminko, nezpívej*. 2. vyd. Blansko: ALMI, 2010. ISBN 978-80-904344-1-7.
- ◉ ŠTRUNEČKÁ, Anna, Blanka URBÁNKOVÁ, Linda CECAVOVÁ a Anděla ŠÁRKOVÁ. *Přemůžeme autizmus?: průvodce pro rodiče, použitelný i pro pediatry, psychiatry a všechny obětavé bytosti, které se snaží pomáhat dětem s autizmem*. 1. vyd. Blansko: ALMI, 2009. ISBN 978-80-904344-0-0.
- ◉ WILLIAMS, Donna. *Nikdo nikde: nevšední životopis dívky s autismem*. Vyd. 2., V Portálu 1. Překlad Eva Masnerová. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-600-1.

FILMOVÁ TVORBA

◉ Děti úplňku

Probouzí se v nich síly, které neumíme ovládat. Nikdo neví, co vlastně prožívají, ani proč na ně má takový vliv Měsíc. Žijí mezi námi a prožívají každodenní peklo na Zemi - rodiny a děti s diagnózou nejtěžšího autismu. Většina filmů o autismu představuje jeho polohu, která nám připadá něčím fascinující a přitažlivá. Ukazuje lidi vybavené zvláštní vnímavostí a neobvyklými schopnostmi často hraničními s genialitou. Dokument zachycuje situaci čtyř rodin s různě starými dětmi. Adéla má autismus spojený s mentální retardací a problémovým chováním. Nemluví a je stále v pohybu. Matka dospělé Marcely posté za den vyndává oblečení naházené pod postele a rozsypanou mouku v kuchyni. Další rodině zachránila život klec, ve které čtyřadvacetiletý syn tráví většinu svého života. Mimo ní útočí lidem na obličej, mlátí pěstmi a vypichuje oči. Dorotka propadá záchvatům zoufalého sebepoškozování, při němž ji neudrží ani 3 dospělí lidé.

Tento dokument vznikl z iniciativy manželů Třešňákových. Poté, co jejich dcera Dorotka v šesti letech skončila hospitalizovaná v dětské psychiatrické léčebně. Uvědomili si, že Česko nenabízí takto postiženým dětem žádnou důstojnou budoucnost. Rozhodli se na problém upozornit a usilovat o zkvalitnění sociálních služeb.

Dokumentární
Česko, 2017, 52 min.
Režie: Veronika Stehlíková

FILMOVÁ TVORBA

Normální autistický film (2016)

Pět obdivuhodných dětí, jež společnost shodně opatřila nelichotivou nálepkou "autista". Upřímný, přemýšlivý Lukáš má osobitý smysl pro humor, miluje film a píše vlastní scénáře. Klavírní virtuos Denis dokáže zahrát náročné skladby vážné hudby, je nemírně inteligentní a sečtělý. Majda zase ráda rapuje, a jelikož se ničeho neostýchá, okolní svět ve svých textech obnažuje s odzbrojující přesností. Marjamka dokáže vyprávět dlouhé příběhy v angličtině. Přední český dokumentarista s unikátním autorským viděním nás však nabádá, abychom fenomén autismu přestali vnímat jako lékařskou diagnózu a pokusili se mu porozumět, jako fascinujícímu, byť často jen obtížně rozluštitelnému způsobu myšlení.

Normal Autistic Film (festivalový název)

Dokumentární

Česko, 2016, 90 min.

Režie: Miroslav Janek

Scénář: Miroslav Janek

Kamera: Miroslav Janek

Producenti: Jan Macola

Střih: Tonička Janková

NESTÁTNÍ ORGANIZACE

Činnost spolku Autistik

Spolek AUTISTIK byl založen v roce 1994 skupinou rodičů, kteří nebyli spokojeni s péčí o postižené autismem. Autistik je spolek, který nemá stálé zaměstnance, veškerá činnost je zajišťována dobrovolníky z řad členů spolku.

Autistik je členem a úzce spolupracuje s mezinárodními organizacemi Autism-Europe a Světovou autistickou organizací (WAO).

Hlavní cíle :

- ◉ Vytváření společenských a ekonomických podmínek pro optimální rozvoj občanů s autismem. Napomáhání realizace práva na vzdělání a výchovu takto postižených. Vytváření podmínek pro snazší integraci postižených do společnosti
- ◉ Navázání kontaktů a začlenění společnosti do mezinárodního rámce
- ◉ Ochrana práv občanů s autismem a jejich rodin

NESTÁTNÍ ORGANIZACE

Oblasti činnosti:

- ◉ Rehabilitační, terapeutické a ozdravné pobyty pro rodiny s autistickými dětmi (tuzemské i zahraniční).
- ◉ Přednášky pro rodiče.
- ◉ Pravidelné výstavy výtvarných prací dětí s autismem - Vstupte do našeho světa.
- ◉ Konference, semináře a přednášky za účasti předních našich i zahraničních odborníků.
- ◉ Praktické výcviky v péči o takto postižené za účasti zahraničních odborníků.
- ◉ Publikace týkající se problematiky autismu včetně překladů zahraničních knih.
- ◉ Pomoc při vytváření podmínek pro vzdělávání autistů bez ohledu na věk či hloubku postižení.
- ◉ Prosazuje lidská i občanská práva postižených, iniciuje jednání o změně legislativy.
- ◉ Mnozí členové Autistiku přednášejí na různých odborných setkáních, pedagogických fakultách, někteří byli pozváni jako lektori na mezinárodní setkání do zahraničí.

NESTÁTNÍ ORGANIZACE

- ◉ **Národní ústav pro autismus, z.ú. (ve zkratce NAUTIS)** je **nestátní nezisková organizace** s právní formou ústavu, která poskytuje širokou nabídku služeb lidem s autismem a lidem kolem nich - tedy rodičům, sourozencům, spolužákům, učitelům, lékařům a dalším odborníkům. Prostřednictvím systému celoživotní podpory poskytuje NAUTIS lidem s autismem takové služby, aby se vzdělávali, užívali si života i pracovali. Aby mohli být co nejvíce samostatní, spokojení a co nejméně osamělí. Aby oni i jejich rodiny žili naplněný život.
- ◉ **Od počátku svého vzniku (duben 2003)** si organizace ustanovila dva základní pilíře činnosti:
- ◉ podporovat systematickou a komplexní odbornou pomoc lidem s poruchami autistického spektra;
- ◉ spoluvytvářet podmínky pro všestrannou a konkrétní podporu jejich rodin.

NESTÁTNÍ ORGANIZACE

PASPOINT je nástupcem Asociace pomáhající lidem s autismem APLA JM, která vznikla v roce 2002 z iniciativy rodičů a odborníků, kteří pracují s osobami s poruchami autistického spektra (PAS), jako součást celostátní organizace APLA s působností pro Jihomoravský kraj.

Veškeré aktivity organizace vycházejí z obecného cíle zkvalitnit život lidem s PAS, snažíme se proto podporovat systematickou a komplexní profesionální pomoc lidem s autismem.

Pro koho tu jsme

- ◉ **Děti i dospělí** s poruchou autistického spektra
- ◉ **Jejich rodiny a blízcí** - rodiče, sourozenci, známí, sousedé
- ◉ **Pomáhající pracovníci** - pedagogové, asistenti, psychologové, lékaři aj.
- ◉ **Zájemci** o problematiku poruch autistického spektra
- ◉ **Zaměstnavatelé**, kteří zaměstnávají (nebo se k tomu chystají) osoby s PAS

TERMINOLOGIE

- ◉ **Autismus** - z řeckého slova autos - sám.

- ◉ **Pervazivní vývojové poruchy**

Patří k nejzávažnějším poruchám dětského mentálního vývoje. Slovo **pervazivní** znamená **všepronikající** a vyjadřuje fakt, že vývoj dítěte je narušen v mnoha směrech.

MKN-10 F84,0 Pervazivní vývojové poruchy

- ◉ **Poruchy autistického spektra (PAS)**

Tento termín se nyní běžně používá po celém světě, považuje se za výstižnější, protože specifické deficity a abnormní (zdůrazněné, zvýrazněné, nadměrně rozvinuté, velmi výrazné) chování jsou považovány spíše za různorodé než pervazivní.

Diagnostický a statistický manuál duševních poruch (DSM-V) používá již termín Porucha autistického spektra 299,0

ETIOLOGIE PAS - SOUČASNÉ POJETÍ

- ⊙ PAS jsou považovány za vrozené.
- ⊙ Jedná se o geneticky podmíněné změny v mozkovém vývoji.
- ⊙ Jedná se o poruchy na neurobiologickém základě - zvažovány jsou dysfunkce v oblasti: mozečku, limbického systému, kůry mozkové, cingula a hipokampu.
- ⊙ Autismus řadíme mezi neurovývojové poruchy (představují skupinu poruch, které postihují vývoj nervového systému). Důsledkem jsou abnormální (nenormální) funkce mozku, které mohou ovlivňovat emoce, schopnost učení, sebekontrolu a paměť.

ETIOLOGIE PAS - SOUČASNÉ POJETÍ

Neurovývojové poruchy lze rozdělit do tří hlavních skupin:

- ◉ mentální retardace,
- ◉ poruchy psychického vývoje (mezi ně se řadí mj. poruchy řeči a jazyka, poruchy učení či poruchy autistického spektra),
- ◉ poruchy chování a emocí (mezi se řadí hyperkinetické poruchy, ADHD a tikové poruchy).

U většiny neurovývojových poruch jsou převážně postiženi chlapci, poruchy jsou celoživotní a jejich detailnější projevy se s vývojem člověka mění.

ETIOLOGIE PAS - SOUČASNÉ POJETÍ

- Významnou roli hrají genetické faktory, na vzniku PAS se podílí různý počet genů v různé míře. Specifické geny tvoří spíše genetickou predispozici ke vzniku PAS, která v kombinaci s jinými vlivy určují vznik a závažnost poruchy.
- PAS jsou považovány za velmi různorodý symptom.
- Efektivní forma podpory - speciálněpedagogické programy, intervence - nácviky sociálních dovedností, rozvoj funkční komunikace.

TRIÁDA POSTIŽENÝCH OBLASTÍ VÝVOJE U PAS

Lorna Wingová britská psychiatrině vymezila v 70. letech minulého století styčné problémové oblasti, které jsou klíčové pro diagnózu a nazvala je **triádou postižení**.

Patří sem potíže v

- ◉ Sociálním chování
- ◉ Komunikaci
- ◉ Představivosti (imaginaci)

TRIÁDA POSTIŽENÝCH OBLASTÍ VÝVOJE U PAS

- Sociální interakce - sociálně-emoční dovednosti uplatňované ve vztazích s rodiči, blízkými osobami, ostatními lidmi a vrstevníky.
- Komunikace - řeč, gesta a mimika
- Představivost - hra, volný čas a používání předmětů

DIAGNOSTIKA PAS

- ◉ Centrum pro diagnostiku neurovývojových vad a diagnostické centrum pro autismus s působností pro Moravu
- ◉ Vlivem zvyšujících se nároků na kognitivní funkce v civilizovaném světě se stále více ozřejmuje potřeba kvalitní diagnostiky a terapie celého okruhu neurologických onemocnění, která jsou společně označována jako neurovývojové vady a v populaci se vyskytují s vysokou **incidencí** (Incidence je počet nových pacientů s určitým onemocněním ve sledované populaci za definované časové období.)
- ◉ Patří sem např. spektrum autistických poruch, skupina poruch pozornosti ev. s hyperaktivitou (ADHD, ADD, HD syndromy), psychomotorická retardace, vývojové poruchy rozvoje řeči, specifické poruchy učení, syndrom neobratného dítěte atd. Na tuto přirozeně se zvyšující potřebu reagovala KDN již před lety založením Centra pro diagnostiku autismu a neurovývojových vad s působností pro Moravu. Další obdobné centrum na republikové úrovni existuje pouze na dětské psychiatrii v Motole.

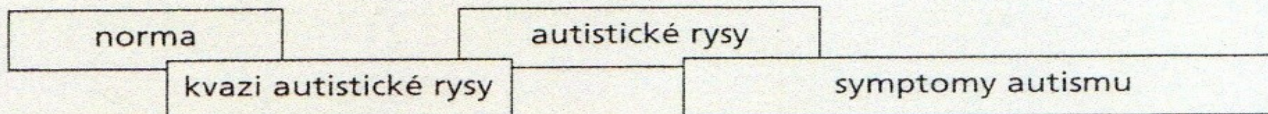
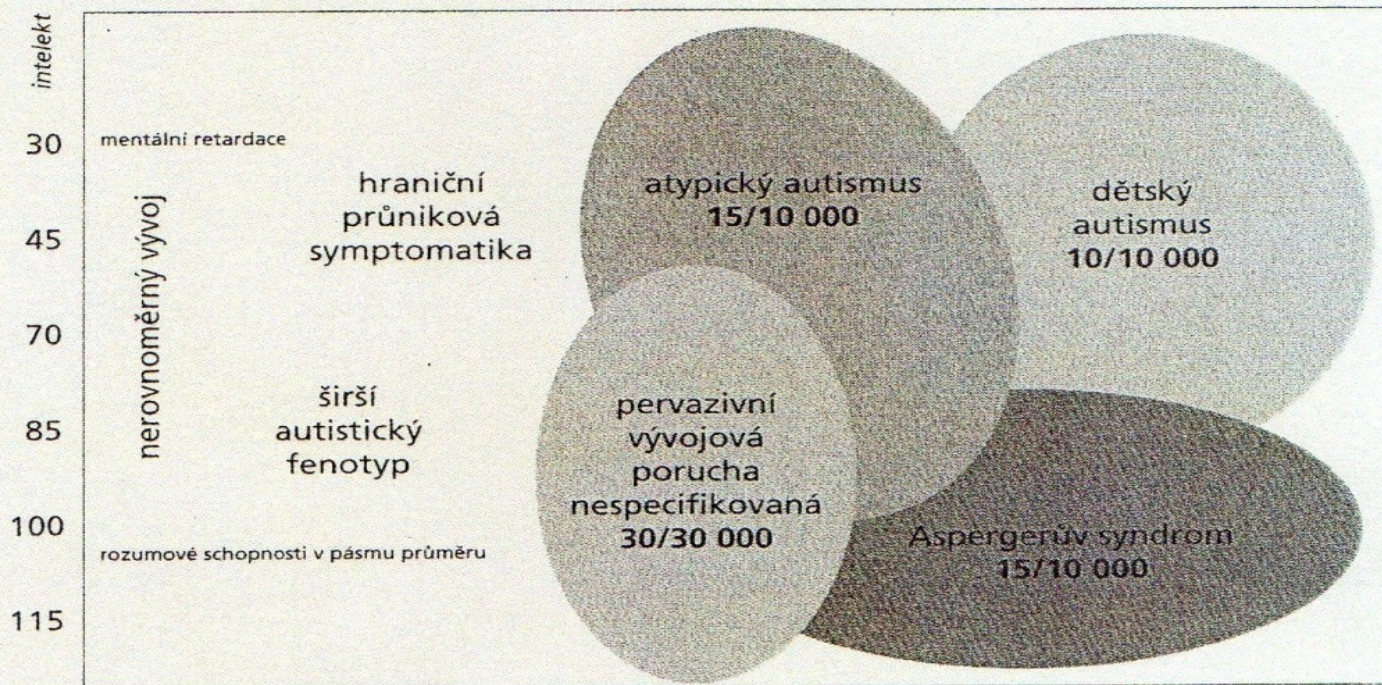
PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) PERVAZIVNÍ VÝVOJOVÉ PORUCHY

Projevy:

- ◉ Neschopnost navazování kontaktu s druhými lidmi
- ◉ Netečnost k projevům ostatních lidí
- ◉ Odmítání spolupráce při výuce
- ◉ Neschopnost uvědomit si reálné nebezpečí
- ◉ Odmítání změny v navyklé rutině, úzkost ze změny, obtíže při verbální i nonverbální komunikaci
- ◉ Odmítání tělesného kontaktu, doteků, mazlení, objímání
- ◉ Neadekvátní smích nebo záchvaty zuřivosti
- ◉ Značný tělesný neklid, zvláštní bizardní pohyby
- ◉ Záliba v neobvyklých předmětech
- ◉ Záliba v točení se a rytmických pohybech
- ◉ Vyhýbání se očnímu kontaktu
- ◉ Neschopnost představivosti a improvizace při hrách
- ◉ Záliba ve stejnosti a stále se opakujících činnostech
- ◉ Celková uzavřenost a samotářství

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) PERVAZIVNÍ VÝVOJOVÉ PORUCHY

Grafické znázornění nozologických jednotek PAS a jejich vztah k intelektu a terminologii symptomatiky

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) PERVAZIVNÍ VÝVOJOVÉ PORUCHY

- **Dětský autismus** - narušený vývoj před 3 rokem, charakteristický omezenými, opakujícími se stereotypními způsoby chování, zájmy a aktivitami, dítě nesnáší změny, mívá specifickou přichylnost k neobvyklým předmětům, trvá na vykonávání rituálů nefunkčního charakteru, kvalita komunikace je silně narušena, pokud se řeč vyvine-echolálie, chybí přátelské emoční reakce, pohledy z očí do očí, dítě se bojí neškodných věcí, má záchvaty vzteku a agrese, samo se zraňuje, chybí tvořivost při hře,, vyskytují se abnormální smyslové reakce, čichové, sluchové, hmatové a chuťové, extrémní uzavřenost, mentální postižení.

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) PERVAZIVNÍ VÝVOJOVÉ PORUCHY

- **Atypický autismus** - dítě splňuje jen částečně diagnostická kritéria daná pro dětský autismus (autistické rysy), narušený vývoj se stává zřejmý až po dosažení věku tří let, nejsou obvykle naplněny základní znaky autistického chování, atypičnost vzniká nejčastěji u těžké a hluboké mentální retardace.
- **Aspergerův syndrom** - porucha charakterizovaná stejným typem příznaků jako autismus, ale liší se tím, že se nevyskytuje celkové opoždění vývoje, IQ v normě, není opožděný vývoj řeči, problémy v oblasti motoriky, zejména u chlapců 8:1.

Nízko funkční a vysoce funkční Aspergerův syndrom
- úroveň adaptability, prognóza vývoje,
specifické nadání.

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) PERVAZIVNÍ VÝVOJOVÉ PORUCHY

- ◉ **Dětská dezintegrační porucha** (Hellerův syndrom, dezintegrativní psychóza, MKN-10 jiná dezintegrační porucha).
- ◉ **Do 2 let vývoj v normě ve všech oblastech (u 30% dětí s autismem vývoj v normě do 15-24 měsíce), nástup poruchy je udáván mezi 2. až 10. rokem, nejčastěji mezi 3.-4. rokem. Deteriorace (zhoršení stavu) může být náhlá nebo pozvolná, zhoršení v komunikačních a sociálních dovednostech, chování typické pro autismus, může se poté zlepšit, normy však již nikdy není dosaženo.**

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) PERVAZIVNÍ VÝVOJOVÉ PORUCHY

- **Rettův syndrom** - doprovázený těžkým neurologickým postižením, má pervazivní dopad na somatické, motorické, psychické funkce (1966). 1999 objevení genu na raménku chromozomu X, který je odpovědný v 77-80% případů vzniku Rettova syndromu.
- Diagnostická kritéria: pre a perinatální vývoj v normě, prvních 6 měsíců normální psychomotorický vývoj, normální obvod hlavičky při narození. V období 5 až 48 měsíce, zpomalení růstu hlavy, ztráta naučených volných pohybů ruky, ztráta sociálních dovedností, interakce, obtíže s koordinací pohybů hrudníku a chůze, opožděná vývoje řeči. Výskyt epilepsie 80%.

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS)

DIAGNOSTIKA

- Pro rámcové hodnocení míry autismu se v České republice používá posuzovací škála CARS (Childhood Autism Rating Scale) - Škála dětského autistického chování. Dítě se touto škálou hodnotí v patnácti behaviorálních oblastech ve čtyřstupňové škále, např.:
vztahy k lidem, schopnost nápodoby, schopnost adaptace, úroveň nonverbální i verbální komunikace, percepční potíže, hra a užívání předmětů, zvláštnosti v motorice. Hodnotí se na základě přímého pozorování nebo informací od rodičů či anamnestických dokumentů.

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) DIAGNOSTIKA

Struktura posuzovací škály CARS

1. Vztah k lidem
2. Schopnost imitace
3. Emocionální reakce
4. Motorika
5. Užívání předmětů, hra
6. Adaptace na změny
7. Vizuelní percepce
8. Sluchová percepce
9. Chuťová, čichová a hmatová percepce
10. Anxieta/strach/ nebo nervozita
11. Verbální komunikace
12. Neverbální komunikace
13. Úroveň aktivity
14. Úroveň intelektových funkcí
15. Celkový dojem

Hodnocení CARS

Stupnice 1-4, používají se i půl body.

Do 30 bodů   nejedná se o autismus

30 - 36 bodů   lehký až středně těžký
stupeň postižení

nad 36 bodů   těžký stupeň autismu

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS)

DIAGNOSTIKA

5 DIFERENCIÁLNÍ DIAGNOSTIKA PERVAZIVNÍCH VÝVOJOVÝCH PORUCH Z POHLEDU PSYCHIATRA

Tab. 1 Rozdíly mezi jednotlivými pervazivními vývojovými poruchami

Znak	Dětský autismus	Aspergerův syndrom	Rettův syndrom	Jiná dezintegr. porucha	Jiné PDD
Věk při rozpoznání (roky)	0–3	> 3	0,5–2,5	> 2	různé
Pohlaví	M > Ž	M > Ž	Ž	M > Ž	M > Ž
Inteligence	MR – norma	podprůměr – norma	závažnější MR	závažnější MR	MR – norma
Regrese	někdy	ne	ano	ano	většinou ne
Komunikační schopnosti	převážně omezené	dobré	velmi špatné	velmi špatné	různé
Sociální schopnosti	velmi špatné	špatné	závisí na věku	velmi špatné	různé
Omezené zájmy	různé	ano	nevalidní rys	nevalidní rys	různé
Rodinná anamnéza podobných obtíží	málokdy	často	ne	ne	?
Výskyt epilepsie	běžný	ne	velmi častý	běžný	?
Prognóza	různá	většinou dobrá	velmi špatná	velmi špatná	různá

PDD – pervazivní vývojová porucha, M – muži, Ž – ženy, MR – mentální retardace

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) STRUKTUROVANÁ VÝUKA

- Děti s PAS prospívají nejlépe v strukturovaných podmínkách, vrozený deficit ve zpracování vnějších podnětů a vstupních informací, neschopnost analyzovat situace, třídít informace na podstatné a zbytečné, organizace jakékoliv činnosti, neschopnost řídit svoji práci - důvod proč musíme do těchto činností vnést určitý řád, pravidelnost, dítě musí dostávat jednoznačné odpovědi na otázky kde? kdy? Jak dlouho?, jaký sled činností?

METODA STRUKTUROVANÉHO UČENÍ

- **Metoda strukturovaného učení** je základem intervenčních strategií. Vychází z TEACCH programu. Tento program definuje Schopler, Mesibov (1997) jako terapii a vzdělávání autistických dětí.
- TEACCH – Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped Children, jehož cílem je využít všech dosavadních schopností dítěte s PAS, dosáhnout maximálního možného rozvoje jeho dovedností a úspěšně měnit problémové chování.
- Program poskytuje pomoc ve třech hlavních oblastech klientova života, tj. uspořádání domácí péče, vzdělávání a společenské uplatnění.

TEACCH – TREATMENT AND EDUCATION OF AUTISTIC AND RELATED COMMUNICATION HANDICAPPED CHILDREN

Začátkem 70.let minulého století v Severní Karolíně vzniká první státní program na pomoc dětem s PAS - TEACCH program - model pro péči o osoby s PAS

Zásady a filozofie programu

1. Individuální přístup k dětem
2. Aktivní generalizace dovedností - prostupnost školního a domácího prostředí
3. Úzká spolupráce s rodinou
4. Integrace autistických dětí do společnosti
5. Přímý vztah mezi ohodnocením a intervencí
6. Pozitivní přístup i dětem s problematickým chováním, aktivní snaha o pedagogickou intervenci vedoucí k zlepšení chování

METODA STRUKTUROVANÉHO UČENÍ

- ◉ Strukturované učení je specifický přístup, který dětem s PAS přináší řád, pocit jistoty, bezpečí, jasná pravidla, jistou posloupnost, uspořádání prostředí a tím jim pomůže lépe zvládat situace pro ně nepředvídatelné, zmírní úzkost, nejistotu a zmatek.
- ◉ Strukturované učení staví na principu individualizace, strukturalizace, vizualizace a motivace.

METODA STRUKTUROVANÉHO UČENÍ

- ⊙ **Princip individualizace** představuje individuální volbu metod a postupů i výběru úloh, individuálně zvolený způsob komunikace i upravené prostředí a značení předmětů, vše i v nejmenších detailech.
- ⊙ **Strukturalizace** označuje členění, jistou přehlednost sdělení, situace, místa, čímž zajišťuje určitou jistotu, neměnnost, rutinu a předvídatelnost. Je založena na struktuře prostoru, místa, času a činnosti.

METODA STRUKTUROVANÉHO UČENÍ

- ⊙ Se strukturou úzce souvisí **vizualizace**. Vizuelní neboli **zraková podpora** podává lidem s PAS informace ve formě pro ně srozumitelnější, zvyšuje nezávislost a samostatnost, rozvíjí komunikační dovednosti, zvyšuje schopnost porozumět a přijmout jakoukoli změnu a tím zvyšuje jejich flexibilitu, usnadňuje lépe a rychleji zvládnout jakoukoli strukturu, se kterou vizualizace vzájemně doplňuje a ovlivňuje. Může se jednat o **vizualizaci prostoru, času a činnosti**.

METODA STRUKTUROVANÉHO UČENÍ

- ⊙ Při práci s dětmi je velmi zásadní **motivace**, která je prostředkem k ovlivňování chování.

Její cílem je za pomoci motivačního systému podporovat žádoucí chování a předcházet problémovému chování.

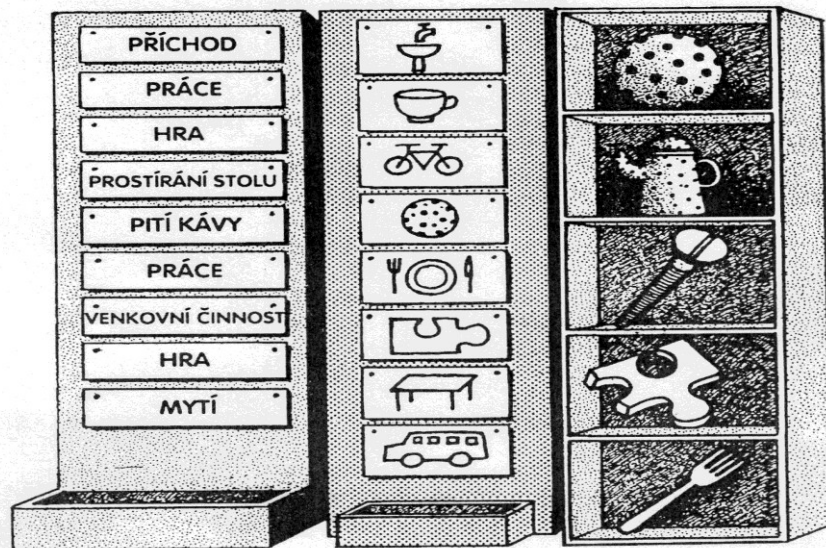
K tomuto se využívá různých forem odměňování a to **materiální, činnostní a sociální**.

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) STRUKTUROVANÁ VÝUKA

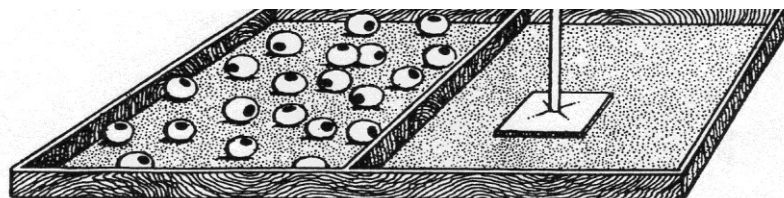
Strukturovaná výuka

1. Strukturovaný prostor- kde?
2. Strukturovaný časový plán – kdy?
3. Vizualizované strukturované instrukce – jak?
4. Pravidelnost
5. Odměna

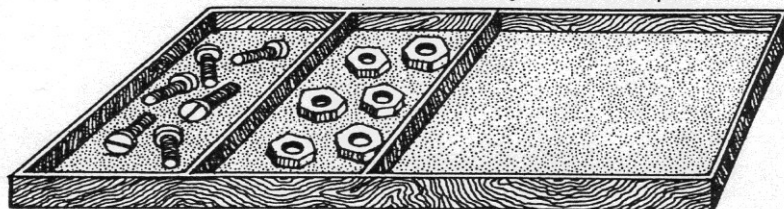
PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) STRUKTUROVANÁ VÝUKA

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS) STRUKTUROVANÁ VÝUKA

Šroubování matek na šrouby a umístění do pravé části krabice

Třídění čtyř různých předmětů

řídění obrázků různých slov podle počátečních písmen

PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA (PAS)

